

rem causam requirit. Quod ego verum esse opinor, non solum de tam ampla licentia, qualis est convertendi omnia in suos usus, sed etiam de quacumque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus vivendi non postulat. Sed tantum vel ex necessitate quadam humana, vel ex decencia et honestate, præsertim misericordiæ, ut est facultas faciendi aliquam eleemosynam, prout recta ratio dietaverit, quæ censenda est concessa, eo ipso quod non negatur, quod a fortiori confirmari potest ex his quæ Navarrus supra tractat, n. 41.

CAPUT VIII.

AN EX NATURA REI LICEAT PROFESSO UNIUS RELIGIONIS PROPRIA AUCTORITATE AD ALIAM STRICTIOREM TRANSIRE?

Transitus ab una religione ad aliam potest esse vel ad strictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem. Potest item considerari tripliciter: primo, ex natura rei; secundo, stando præcise in jure communi; tertio, juxta peculiare privilegium per Sedem Apostolicam religioni concessum. De primo ergo modo dicemus in hoc et sequenti capite; de aliis duobus, in sequentibus.

1. Dico igitur primo: transitus ab una religione ad aliam non est per se et intrinsece, seu ex natura rei malus, etiamsi propria auctoritate fiat, dummodo sit ad religionem perfectiorem. Dixi *etiamsi propria auctoritate fiat*, quia si Pontificis auctoritas interveniat, res est extra omnem controversiam, ut constat ex usu, et ex his quæ infra dicemus de jure canonico. Ratio etiam id ostendit, quia juxta humanam conditionem sæpe occurrere potest moralis necessitas faciendi hunc transitum; ergo oportet ut saltem auctoritate Pontificis licite fieri possit. Addimus ergo in assertionem, sine hac etiam facultate interdum fieri posse. Et præterea per illam particulam intelligimus non esse necessariam licentiam ejusdem religionis, nam si ipsa consentiat, nulla etiam est dubitandi ratio, quia volenti et consentienti nulla fit injuria; ergo si religio, quæ relinquitur, consensit, nulla injuria fit illi; neque etiam fit Deo, quia ejus obsequium et cultus in utroque loco quæritur. Quæ ratio etiam videtur probare, ex consensu religionis, licitum esse hunc transitum etiam ad æqualem, seclusa humana prohibitionem, de qua infra videbimus, quia, seclusa injuria

terti, non est improbable posse propria auctoritate votum licite commutari in æquale. Opposita tamen sententia est longe probabilior, eamque late defendimus tract. 6, lib. 6, c. 19, a n. 5. Conclusio ergo posita loquitur de transitu qui fit ad perfectiorem, invita propria religione. Ratio autem ejus est, quia per hunc transitum non fit contra obligationem Deo factam in professione religionis; ergo non est unde sit illicitus ex natura rei, etiam si propria auctoritate fiat. Antecedens patet, quia per professionem religionis præcipue intenditur tendentia ad perfectionem ex vi status; ad hanc ergo per se primo religiosus obligatur; sed per hunc transitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, sed potius magis apprehenditur; ergo non est contra illam obligationem.

2. Sed contra, in hac obligatione non est attendendus finis ejus, sed materia, ita enim in omni lege et promissione servatur; sed per professionem licet intendatur tendentia ad perfectionem, non est tamen illa materia promissionis et voti, nisi quatenus in particulari promittitur talis paupertas et obedientia secundum talem regulam; hæc autem materia non servatur transeundo ad aliam religionem, quia ad minimum mutatur obedientia secundum regulam. Ad hoc vero respondendum est per aliam partem assertionis, ideo enim restricta est ad transitum in religionem perfectiorem. Unde probatur simul illa pars, et satisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare unam in aliam, præsertim quando in ordine ad finem intentum divini cultus et propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, ut supra, tract. 6, probatum est; sed ita est in præsentem; ergo. Dices illud esse verum, quando votum fit soli Deo, et non datur jus in re alicui homini; at in perfectione religionis, præter vota Deo nuncupata, fit promissio vel potius traditio tali religioni, quæ acquirit dominium in talem personam; ergo non potest professus privare religionem illo dominio sua auctoritate, quod facit transeundo ad aliam religionem sua auctoritate. Sicut, qui se alicui vendit, aut tradit in servum, non potest se alteri donare, privando priorem dominum suo jure, propter quodcumque majus commodum suum. Respondetur, etiam in religiosa professione licitam esse illam commutationem ejus, loquendo ex sola rei natura, quia sicut in matrimonio rato, verum jus et dominium acquiritur sponso, et nihilominus potest a contractu recedere transeundo ad religionem,

quia in illo contractu intrinsece inest conditio melioris frugis, ita multo majori ratione in contractu qui per professionem cum religione fit, involvitur intrinsece conditio melioris frugis; multo enim major ratio in hoc contractu intervenit quam in illo, quia matrimonium non ita per se et immediate ordinatur ad spirituale perfectionem, et cultum Dei, sicut professio religiosa. Et ideo merito est major hæc licentia in professione quam in matrimonio, quia in matrimonio solum durat quandiu consummatum non est, quia postea involvit intrinsecam malitiam; in professione vero est perpetua, quia nunquam involvit malitiam, neque tractu temporis, aut aliquo usu vel actione jus majus religioni acquirit, et ut sic dicam, status ille talis est, ut usque ad gloriam seu finem vitæ non censeatur consummari.

3. *Accedunt exempla.* — Denique propria ratio est, quia ipsamet traditio professionis, licet fiat religioni, non fit principaliter propter ipsam, sed propter religiosum et perfectionem ejus, et ideo semper censetur reservata facultas assumendi statum perfectiorem, et in hoc est magna differentia inter servum et religiosum, ut supra tactum est. Atque hoc confirmat usus antiquorum monachorum; legimus enim fuisse solitos sua monasteria relinquere, vel ad vitam solitariam et magis austeram sustinendam, vel ad vitanda aliqua spiritualia incommoda. Optimum de hac re exemplum legimus apud Cassianum, lib. 4 de Institutis renunciantium, c. 30, ubi refert Abbatem Pynuphium, suum cœnobium reliquisse vitandi honoris gratia, propter maximam reverentiam et subjectionem quam omnes illi præstabant; ut ergo humilitatem et subjectionem, quam desiderabat, exercere posset, clam fugiens de cœnobio, secessit solus in Thebaidis ultimas partes, ibique, deposito habitu monachorum, assumpta seculari veste, cœnobium Tabennensitarum expetiit, quod sciebat cunctis esse districtius; et c. trigesimo primo, refert eundem Sanctum, semel revocatum ad suum cœnobium, iterum in Palestinam aufugisse, et in alio monasterio receptum fuisse. Nec lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in secularem, quia non fuit temeraria, nec ad permanendum vel vagandum in illum habitum, sed ex pia causa, et ad breve tempus, quantum scilicet ad illud sanctum propositum esset necessarium. Idem fecisse Macharium, et a Sancto Pachomio ignoranter fuisse susceptum, refert Paladius, in Prato spirituali, alias in Lausiaca historia, c. 6; et

simile refert c. 21, de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus, prius mutasse monasterium, ut ad regendum aliud petentibus fratribus accederet; postea vero illis inique se gerentibus erga illum, ad pristinum monasterium rediisse: apud Gregorium, lib. 2 Dialogorum, c. 3. Et, quod amplius est, idem Benedictus, in sua regula, c. 61, agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos esse, et si ibi perseverare voluerint, et stabilitatem suam firmare, et bonum specimen sui dederint, admittendos esse. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de monachis ejusdem religionis suæ, qui cum profitentur secundum illam regulam, eo ipso habent hanc facultatem modo in ea præscripto.

4. Sed objici potest, nam sequitur religiosum, qui habet licentiam a Summo Pontifice ad transeundum ad determinatam religionem, posse auctoritate sua transire ad strictiorem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur a paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non potest mutare voluntatem delegantis, quia delegatio est stricti juris, cap. *P. et G.*, de Offic. deleg.; ergo similiter, qui talem habet licentiam, non potest virtute illius aliud facere, nisi quod in illa præscriptum est; non potest ergo ordinem mutare. Respondeo concedendo sequelam, etiam si viri aliqui docti aliud sentiant. Duobus autem modis potest alia religio esse strictior. Primo, etiam comparisone illius religionis a qua fit transitus; et sic constat esse licitum, non tam virtute illius facultatis, quam ex natura rei, ut dictum est, et ex jure communi, ut infra, c. 10, patebit. Nisi forte ex privilegio esset prohibitus ille transitus; nam tunc necessarius erit usus facultatis, et tunc dico etiam illam sufficere eadem ratione, qua in puncto sequenti.

5. Alio ergo modo potest religio esse strictior comparisonem alterius, ad quam transitus concedebatur, licet non sit respectu ejus a qua fit, et tunc est nonnulla major ratio dubitandi. Dico tamen etiam tunc posse fieri. Primo, quia votum de quacumque religione determinate sufficienter impletur in quacumque strictiori; ergo a fortiori hæc facultas. Nam duo respectus possunt in ea considerari: unus est libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam religionem, et hic semper est idem, seu eadem revocatio juris seu privilegii talis religionis; secundus est ad aliam religionem, ad quam fit transitus, et quoad hoc fit restrictio transeundo ad meliora. Est enim considerandum, de-terminationem talis religionis factam a Ponti-

fice in tali facultate, non esse in specialem favorem vel auxilium talis religionis; nam si de hoc constaret, tunc verum esset non posse mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, sed prout ordinarie conceditur talis licentia in gratiam religiosi, et frequenter fit determinatio ad petitionem ejus, vel si fit ab ipso Pontifice, solum est ad restringendam facultatem, ne transitus fiat ad laxiorem, et ut obligatio relinquatur magis certa et determinata; ergo, quando quis utitur facultate illa ad transeundum ad arctiorem, non excidit, sed potius minus utitur illa facultate, quam possit. Tertio argumentor ex voluntate præsumpta concedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex transitum ad perfectiorem, si ad minus perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam si quis utens illa facultate transeat ad religionem sibi designatam, potest deinde transire ad perfectiorem illa; ergo potuit etiam a principio immediate transire; nam ille intermedius terminus non est per se necessarius, neque ulla ratio probabilis apparet, ob quam censeamus Pontificem voluisse cum hoc rigore illum præscribere. Quocirca, sicut in jure dicitur non esse reum voti, qui in melius illud commutat, ita hic dicimus non esse reum talis facultatis, ut sic loquamur, id est, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad strictiorem immediate transit: nam, ex parte termini a quo, eam formaliter implet; ex parte vero termini ad quem, impletur eminenter.

6. Per quod patet responsio ad fundamentum contrariæ sententiæ, tum quia, licet delegatio sit stricti juris, in præsentem non extenditur, sed potius restringitur, ut declaratum est; tum etiam quia in dicto cap. *P. et G.*, solum significatur delegationem esse stricte juris quoad jurisdictionem, ut non possit extendi ab una persona in aliam, vel ab una causa in aliam, ubi nulla est connexio; non est tamen ita stricti juris, ut sub formali concessionem non possimus, et sæpe debeamus intelligere aliquid virtualiter concessum. Neque existimo Navarrum aliud sensisse, consil. 63, de Regul., n. 4, cum de quadam delegatione facta ad certum ordinem seu conventum, ait nihil potuisse fieri virtute illius, nisi ad illum ordinem; loquebatur enim manifeste comparatione ordinis laxioris, ut constat ex clausula proxime præcedenti.

7. *Quæstioncula de voto non transeundi ad aliam religionem.* — *Resolutio, quando votum factum est ante professionem in priore reli-*

gione. — *Item quando factum est post professionem, de non transeundo ad æqualem, vel laxiorem.* — Sed quid si religiosus habeat votum non transeundi ad aliam religionem? licebitne nihilominus hujusmodi transitus? Respondet, duplici tempore et duobus modis potuisse fieri tale votum: primo, ante ingressum in primam religionem, vel post professionem in illa. Item fieri potuit vel absolute non transeundi, vel determinate non transeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad æqualem. Si ergo votum fuit factum ante professionem primæ religionis, quocumque sensu factum fuerit, postea non obligat, quia per professionem extinguitur tota ejus obligatio. Nam, licet fecisset votum determinatum ingrediendi strictiorem religionem, et nihilominus profiteretur laxiorem, amplius non teneretur priori voto, ut declaratum est in capite penultimo de Regularib., in 6; ergo multo minus obligabitur priori voto transeundi vel non transeundi ad aliam religionem. Si autem votum non transeundi factum est post professionem, obligare quidem potest specialiter ad non transeundum ad laxiorem, neque ad æqualem; nam, licet ad hoc teneatur religiosus ex vi suæ professionis, ut dicemus, non repugnat novam voti simplicis obligationem superaddere. Quia religiosus capax illius est, nam præcedens professio non extinguit aut impedit subsequentia vota, ut supra vidimus. Materia etiam illa apta est ad votum, quia respectu talis personæ est de meliori bono, quod est manifestum, quoad non transeundum ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad æqualem, quia, licet absolute, et secundum se, non sit melius esse in una religione quam in alia æquali, tamen, supposita professione jam facta in una religione, melius est illi permanere quam ad æqualem transire, quia est jam jus acquisitum priori religioni, et quia, cæteris paribus, mutatio est in minus bonum. Operabitur autem tale votum duo: unum est, ut si, eo non obstante, transitus ad laxiorem vel æqualem indebitè fiat, gravius peccetur propter transgressionem talis voti, quæ adjungitur priorimalitiæ; aliud est, quia si petenda sit dispensatio ad transeundum, oportebit hanc specialem obligationem declarare, alioquin, licet solvantur alia vincula, semper hoc manebit; oportet ergo ut illud etiam dispensetur vel irritetur a Prælato religionis, nam hoc etiam modo tolli potest, ut ex superioribus constat.

8. Dices, non videri hoc votum distinctum

a prioribus, sed idem repetitum seu renovatum; ut, licet religiosus post professionem iterum promittat Deo servare castitatem, vel servare professionem, quoad hanc partem non addit novam voti obligationem, et si dispensatio in ipsa professione petenda esset, non oporteret illam quasi reflexam promissionem explicare, et idem est si post professionem addat votum non nubendi, vel quid simile; ergo idem est in præsentem, quia hoc votum non transeundi non videtur esse aliud, quam repetitio et explicatio voti obedientiæ facti in tali religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuo manere; sicut votum non apostatandi non videtur distinctum ab ipsa professione, nec circumstantia necessario in confessione aperienda. Respondetur hoc non esse improbabile; sed, eo non obstante, multi putant illud votum addere novam obligationem, et esse circumstantiam, vel aperiendam in confessione, si tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda dispensatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus convenienter nec consequenter dici, ut supra, tractando de voto in communi, disputavimus.

9. Respondetur ergo aliter, votum illud revera esse specie, et forma, ac materia distinctum a tribus votis substantialibus professionis, quod est manifestum quoad castitatem et paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc non est votum obediendi, sed permanendi tantum in tali statu, vel non transeundi ad alium impossibilem, nec satis est quod una materia ad aliam ordinetur, ut vota confundantur; nam, licet quis habens votum castitatis voveat non ingredi in talem domum, in qua periclitatur castitas, nihilominus votum illud distinctum est, et addit specialem circumstantiam et obligationem; ita ergo in præsentem censeo. Hoc enim votum immediate et directe non respicit ipsam obedientiam, sed quid veluti prævium ad illam; imo nec pro motivo proprio habere videtur obedientiæ bonum, sed firmam semper habere traditionem huic religioni factam, quæ est materia distincta a materia trium votorum, et illi addi potest obligatio voti, quia obligatio ipsius traditionis, ut sic, revera non est voti, sed quasi justitiæ, ut in superioribus visum est.

10. *Denique quando fit de non transeundo ad strictiorem.* — At vero non potest tale votum obligare ad non transeundum ad perfectiorem religionem, sive in speciali de hoc fiat,

sive in generali de non transeundo, quia priori modo est imprudens et nullum, posteriori autem modo non potest intelligi, neque esse efficax cum tanta extensione. Ratio est, quia tale votum de se est impeditivum majoris boni, et ideo est nullum. Dices, hunc transitum non esse regulariter consulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc satis est ut non efficere illum sit materia voti. Respondetur, ascensum ad perfectiorem statum secundum se cadere sub consilio, et hoc satis esse ut possit esse materia voti, et consequenter ut oppositum ejus de se non sit materia voti, quamvis ex circumstantiis possit interdum non expedire, ut statim declarabimus, quod non satis est ut possit absolute fieri votum non transeundi ad perfectiorem religionem, sed cum addito, non transeundi, scilicet, sine debito modo vel consilio.

CAPUT IX.

AN LICEAT EX NATURA REI TRANSITUS PROPRIA AUCTORITATE FACTUS AD RELIGIONEM LAXIOREM VEL ÆQUEM?

1. Hac in re dicendum est, transitum ad religionem laxiorem vel æqualem, propria auctoritate, seu absque dispensatione, esse illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonam, non licet sine justa dispensatione; ergo. Quia vero hæc ratio non ita urget in transitu ad æqualem, addenda est alia, quæ comprehendat utramque partem, scilicet, quia hujusmodi transitus est contra jus acquisitum tali religioni. Nam conditio supradicta, inclusa in tali contractu, solum est de meliori fruge, quia solum est propter majorem cultum Dei, vel majus animæ bonum. Nam sine hoc respectu irrationabilis est libertas ad relinquendam propriam religionem. Essetque magna inæqualitas, si ipsa obligaretur absolute ad retinendum perpetuo religiosum, et ille posset eam relinquere pro alia æquali; quod nec religio expresse vult, ut dicamus renuntiare juri suo, nec præsumi potest id velle, cum nemo contra seipsum contrahere præsumatur. Dices, eandem inæqualitatem intervenire in transitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cum non possit dimittere ipsum religiosum, ut meliorem recipiat. Respondet primo, non esse similem rationem, quia respectu perfectioris status est rationabilis causa præsumendi, vel potius obligandi re-